

## MLJEKARSKA KONFERENCIJA U ZAGREBU

Pod imenom »Mljekarski sastanak« organiziralo je Udruženje mljekarskih poduzeća Hrvatske 16. studenog 1952. konferenciju, koja je održana u prostorijama Trgovinske komore u Zagrebu, Rooseveltov trg br. 2, a u okviru »Mljekarske izložbe«.

Pored predstavnika mljekarskih poduzeća NRH konferenciji su prisustvovali i predstavnici Privrednog Savjeta NRH, Glavnog zadružnog saveza NRH, Sanitarne inspekcije NRH, Poljoprivredno-šumarskog fakulteta, Zavoda za unapređenje prehrambene industrije, poduzeća »Koopexport« iz Zagreba, pa predstavnici Gradskog mlekarnstva iz Beograda i Novog Sada.

Predsjednik upravnog odbora Udruženja drug Vilner otvarajući konferenciju pozdravlja sve prisutne i predlaže ovaj

### DNEVNI RED:

1. a) »Uloga mljekare danas i prije rata« (referat ing. B. Glavine);  
b) »Izgradnja našeg mljekarstva« (referat ing. M. Markeša);
2. izbor komisije za formuliranje zaključaka;
3. diskusija;
4. završna riječ.

Zatim je ing. Branko Glavina održao referat o ulozi mljekare danas i prije rata.

U prvom dijelu svog izlaganja ing. Glavina navodi da iako je naša proizvodnja mlijeka malena, ona je po vrijednosti podjednaka proizvedenoj pšenici, pa u NRH iznosi oko 7½ milijarda dinara na godinu. Povećanim brojem goveda može se bolje obraditi i zemlja, pa postaje plodnija, bolje se hrane i goveda, a to uz druge mjere u naprednom stočarenju omogućuje veću proizvodnju mlijeka.

Kako god je važna uloga mlijeka u privredi, isto tako, a možda i više važna je u prehrani naroda. Zemlje, gdje se troši mnogo mlijeka i mliječnih proizvoda, redovno imaju visok životni standard, smrtnost djece je relativno malena, a stanovništvo prosječno dulje živi.

Dalje drug Glavina govori o tome kakovi odnosi treba da vladaju između proizvođača mlijeka i mljekare, kojoj je najviše stalo, da se proizvodnja mlijeka podigne po kakvoći i količini.

Pravilna otkupna cijena treba da pokrije troškove oko proizvodnje i time da potiče proizvođača na veću proizvodnju. Stalan i korektan odnos s proizvođačem, kad ispituje kvalitet mlijeka, način i vrijeme isplate mlijeka, ukazivanje na eventualne pogreške ili promjene kvaliteta, čistoću mlijeka i posuda, na način ishrane, timarenje muzne stoke i sl., za sve to treba da se brinu organi mljekare. Referent se posebno osvrće na propuste, koji se dešavaju, kad se mlijeko sabire i preuzima od proizvođača u sabiralištima. Preuzima li mljekara mlijeko na površan način, osvetit će se to kasnije ne samo mljekari, nego i samom proizvođaču. Osoblje mljekare, a naročito zadruga, ako preuzima mlijeko, nešto iz objektivnih, ali više iz subjektivnih razloga, ne pazi točno, koliko i kakovog je mlijeka donio proizvođač, da li je razvodnjeno, u kakvom je higi-

jenskom stanju posuđe, u kojem je mlijeko doneseno i t. d. Sabirači su često i samovoljni prema proizvođaču prilikom isplate, na vrijeme ne obavješuju proizvođače o eventualnoj promjeni u cijenama, pa sve to može uvelike sprečavati razvoj proizvodnje i pravilnu prodaju mlijeka.

Gotovo jedini i najvažniji zadatak mljekare u prijašnjim privatno-kapitalističkim odnosima bio je, da zaradi što više i sa što manje truda. Danas, kaže ing. Glavina, kad su mljekare svojina socijalističke zajednice, njihova je dužnost, da služe zajednici i da povezuju proizvođača s potrošačem: proizvođaču da omoguće, kako će svoj proizvod što bolje unovčiti, a potrošača da što kulturnije podvore što kvalitetnijom robom po što pristupačnijim cijenama.

Prema tome mljekare moraju voditi ne samo što korektniju otkupnu politiku, nego i prikupljeno mlijeko što bolje obraditi ili preraditi, kako bi ga kao kvalitetno konzumno mlijeko ili kvalitetne preradevine po što povoljnijim cijenama ponudili potrošaču. Da to postignu, moraju mljekare voditi brigu o higijenskim uvjetima, u svojim prostorijama, o ispravnosti i bespriječnoj čistoći strojeva pa o čistoći i zdravlju ljudi, zaposlenih u samim mljekarama, i o rentabilitetu svog poslovanja. S tim u vezi hoće se, da naše mljekare raspoložu najnužnijim strojevima i uređajima, te uređenim i čistim prostorijama. Ljudi, koji u njima rade, treba da raspoložu potrebnim znanjem. Dužnost je naših starijih majstora da privuku u struku nove ljude, koji joj se žele posvetiti, pa da im predaju stečena iskustva. Međusobno izmjenjivati iskustva i upoznavati tekovine na polju našeg i inozemnog mljekarstva naša je zajednička dužnost.

Rezultat ovakovog rada pokazat će se doskora, pa će i naši proizvodi biti kvalitetniji, asortiman širi, a cijene niže. Time će i uloga mljekare biti potpuno izvršena.

Na kraju svog referata drug Glavina osvrće se i na organizacione probleme i na opću politiku našeg mljekarstva, pa smatra, da bi trebalo energičnije zahvatiti pitanje osnivanja nekih malih nerentabilnih mljekara na područjima i u mjestima, gdje već posluju dobro upravljane mljekare, kojih kapacitet zbog nestašice mlijeka nije iskorišten. S više ozbiljnosti treba podizati nove mljekare, a uporedo i tehničku, stručnu i trgovačku sposobnost postojećih mljekara u našoj republici — završio je ing. Glavina.

Potom je podnio ing. M. Markeš referat o izgradnji naših mljekara. U sažetom obliku osvrće se na gradnju i podizanje mljekara u našoj republici u proteklih par godina, i iznosi planiranu buduću izgradnju. On, između ostaloga, navodi:

»Prije rata bila je u Hrvatskoj mreža mljekara prilično raširena. God. 1940. radilo je u Hrvatskoj, bez Istre, 124 što privatnih, što zadružnih mljekara, koje su obavile promet od 28 mil. litara. Od toga 10.8 milijuna lit. bilo je upotrebjeno za potrošnju u svježem stanju, a ostalo je prerađeno u 693 tone sira, 501.3 tone maslaca, 72 tone mlijeka u prahu i 16.2 tone kondenziranog mlijeka.»

Za drugog svjetskog rata sve su mljekare na području NRH prestale raditi, jer su popaljene, demontirane ili zapuštene. Poslije rata obnova i izgradnja naših mljekara odvijala se u tri etape:

U prvoj etapi od god. 1945. do konca 1946. obnovljeno je i ponovno pušteno u pogon 87 mljekara.

U drugoj etapi, koja obuhvaća razdoblje od god. 1947. do polovice 1949., uspostavlja se daljnji niz mljekara. U Bjelovaru i Pagu grade se nove moderne

mljekare. U Pétrinji, Glini, T. Korenici, Varaždinu, Splitu i u nizu drugih mjesta adaptiraju se zgrade i postavljaju se uređaji većinom iz starijih mljekara iz unutrašnjosti Slavonije.

U trećoj etapi, koja počinje pod konac god. 1949., započinje izgradnja novih velikih mljekarskih objekata u NRH, i to u Osijeku, Županji i Zagrebu i većeg broja sabirnih mljekara na terenu. Novčana sredstva uložena dosad samo u ove mljekare iznose 771 mil. dinara, ne računajući vrijednost opreme, strojeva i vozila, dobivenih od UNICEF-a.

U to vrijeme zbivaju se u našoj privredi krupne promjene: ukida se administrativni način uprave privredom, dokidaju se obvezni otkupi, tvornice se predaju na upravu radnim kolektivima, a sve to se očituje i na unapređenju našeg mljekarstva. Kvalitet proizvoda poboljšava se, asortiman se proširuje, a mljekarska poduzeća, dotada često pasivna, postaju rentabilna.

Uporedo počinju i domaće tvornice proizvoditi mljekarsku opremu i razne mljekarama potrebne strojeve. Sve je to nesumnjivo uspjeh i solidna baza za daljnju izgradnju i proširenje naše mljekarske mreže. Za ovaj uspjeh veliku zaslugu ima Grupa za izgradnju mljekara, prije pri Savjetu za promet robom, a sada pri Savjetu za narodno zdravlje i socijalno staranje Vlade FNRJ, koja je koordinirala rad na izgradnji — montaži s domaćim i stranim tvrtkama, pa sa stručnjacima — predstavnicima UNICEF-a i svih ostalih, koji su u ovom poslu surađivali.

Nadalje ing. Markeš navodi, da u NRH ima ukupno 165 registriranih mljekara, od toga 109 državnih, 46 zadružnih i 10 privatnih.

Ove mljekare svaki dan saobraćaju otprilike s 29.000 proizvođača u više od 1030 sela. U mljekarama je uposleno 882 ljudi, od toga 722 radi u proizvodnji. Potrebne stručne kvalifikacije ima ih svega 81, priučenih radnika ima 124, a ostalo su nekvalificirani pomoćni radnici. U našim mljekarama imamo svega 7 učenika.

Unatoč postignutim uspjesima stanje u našem mljekarstvu još ne zadovoljava. Ne samo da nemamo higijenskih mljekara u većem broju gradova u našoj republici, nego su nam i pojedini stočarski krajevi bez mljekara. Isto tako osjeća se nedovoljna stručnost kadrova u mljekarama. Zato će trebati idućih godina ne samo unapređivati našu poljoprivrednu, a naročito stočarsku proizvodnju, nego i podizati savremene mljekare. U 10 godišnjem perspektivnom planu za unapređenje naše poljoprivrede obuhvaćeno je i mljekarstvo. Prema izlaganju ing. Markeša pri izgradnji mljekara trebalo bi izvršiti taj plan, i to ovim redom:

1. Upotpuniti mrežu sabirnih stanica za novopodignute objekte, kojima je svrha, da opskrbljuju zdravim svježim mlijekom potrošače u našim najvećim gradovima i industrijskim centrima, da ublažuju i uklanjaju sezonsku i lokalnu nestašicu, pa nejednoliku opskrbu, uzrokovanu nejednolikom proizvodnjom. Tako će se moći preuzimati kvalitetno mlijeko na čitavom otkupnom teritoriju i potpuno iskoristiti kapacitet ovih objekata.

2. Uspostaviti savremene, higijenske mljekare u ostalim našim gradovima i na njihovu otkupnom području podići potreban broj sabirnih stanica, te tako opskrbiti stanovništvo ovih gradova dovoljnom količinom svježeg i zdravog mlijeka. (Rijeka, Split, Karlovac, Slav. Brod.)

3. U krajevima, koji leže izvan područja opskrbe gradova svježim mlijekom, a nemaju još uspostavljenu mrežu za otkup i preradu mlijeka, otvarati nove preradbene mljekare, koje će podizati rentabilitet stočarstva i omogućiti preradu mlijeka u raznovrsne, kvalitetne mliječne proizvode iz kravljeg i iz ovčjeg mlijeka. (KNO-i Slunj, Gračac, Udbina, Brinje, D. Lapac, T. Korenica i dr.)

4. Održavati, proširivati i dopunjavati postojeće objekte, koji preraduju mlijeko i u slučaju nužde zamjenjivati ih novima. Pritom treba se držati osnovnih načela higijene i ekonomike.

5. Da bi se osigurao potreban kadar, trebalo bi u što skorije vrijeme otvoriti stručnu mljekarsku školu, a i naukovanjem u mljekarama postepeno stvarati nove i sve bolje radnike.»

Za ostvarenje prednjeg programa u našoj republici bilo bi potrebno idućih 10 godina, i to u dvije etape: od god. 1952. do 1957. i od god. 1958—62. potrošiti — prema sadanjim cijenama građevinskih radova i opreme — sredstva u visini od jedne milijarde i 540 mil. dinara. Iskustva drugih zemalja pokazuju, da se u mljekare investirana sredstva za kratko vrijeme amortiziraju na razne načine, od kojih je svakako najvažniji: opadanje smrtnosti dojenčadi.

Da li i u kojoj će se mjeri ostvariti ovaj perspektivni plan, zavisi u prvome redu o nama samima, ali i o tome, koliko će sredstava trebati odvajati, među ostalim, i za obranu zemlje, — završio je svoje izlaganje ing. Markeš.

Pošto je izabrana komisija za formiranje zaključaka, u koju su ušli drugarica ing. S. Miletić, drugovi ing. Matej Markeš, Mirko Leskovar i Ivan Kovač, prešlo se na diskusiju.

**F. Gabler (direktor Poslovnice Udruženja mljekarskih poduzeća Hrvatske)** osvrće se na referat ing. Glavine i naročito ističe potrebu, da mljekare što tjesnije suraduju s proizvođačima mlijeka. Mljekare su također dužne surađivati i s organima poljoprivredne i zdravstvene službe mjesta ili kotara, gdje vrše nakup mlijeka. Isto tako smatra, da nema potrebne suradnje ni s privrednim, političkim i zadružnim organima na terenu, i stoga često nastaju poteškoće i nesporazumi na terenu.

Zatim upozorava na nedavno objavljeni standard o mlijeku i maslacu, koji vrijedi od 1. siječnja god. 1953., a primjenjivat će se u prometu trgovačke mreže.

**I. Kovač (poslovođa sabirališta Gradske mljekare Zagreb u Pitomači)** upozorava na neke pojave nelojalne konkurencije i stanja na terenu, iz kojeg se može očekivati da će se smanjiti nakup mlijeka po postojećim mljekarama. U taj posao ulaze privatnici i zadruge, a nemaju ni ovlaštenja, ni potrebnog stručnog znanja; posao obavljaju redovno u kuhinjskim smočnicama i drugim nehigijenskim prostorijama.

**T. Staničić (direktor Gradske mljekare Zagreb)** misli, da bi trebalo jasno i javno objaviti, tko se i na koji način smije baviti mljekarstvom. Pojava, o kojoj je govorio drug Kovač, ima za posljedicu, da se u posljednje vrijeme znatno smanjio priliv mlijeka.

Kako je ove godine bila suša, sigurno je, da će u većoj mjeri nastati nestašica svježeg mlijeka u gradu Zagrebu. Dobar dio mlijeka, koje bi inače stiglo svježe u Zagreb, privatnici i zadruge preraduju u proizvode, naročito u maslac. Ovakovo nelojalno nadrimljekarenje ne sprečavaju ni NO-i, štaviše, izdavaju i dozvole, a ni sanitarni organi od spomenutih ne traže, da se drže sanitarnih propisa.

**Ing. Krajočan (Zavod za unapređenje prehrambene industrije)** ističe, da za mašina izgradnja novih mljekara u posljednje tri godine daje mljekarama važniju ulogu u našoj privredi uopće, i prema tome postavljaju im se i određeni zadaci. Mljekare su ekonomski samostalne jedinice i nije potrebno, da se njihovo djelovanje određuje administrativnim putem u današnjem našem privrednom sistemu. Nadalje se ing. Krajočan osvrće na podatke o broju ljudi zaposlenih u našim mljekarama,

gdje stručne kvalifikacije ima svega nešto više od 10%, i smatra, da su za ovakovo stanje krive i same mljekare.

**M. Dođić (Gradska mljekara, Zagreb)** osvrće se na prilično slabo stanje strojeva i uređaja u manjim mljekarama na terenu, te predlaže, da nove mljekare, koje raspolažu rezervom u uređajima, pomognu time manjim mljekarama.

**Predstavnik Glavnog saveza poljoprivrednih zadruga NRH** govori o razvoju združnih mljekara, o mjerama za unapređenje stočarstva i o općem razvoju zadruga. Prema njegovu mišljenju, stanovita količina mlijeka, koja je išla došadanjim mljekarama, pa i pojedinim gradovima u svježem stanju, otpast će i bit će obuhvaćena po združnim mljekarama i prerađena za potrebe domaćeg i stranog tržišta.

**Ing. D. Kaštelan — (glavni urednik »Mljekarstva«)** — osvrće se na neke probleme oko izdavanja lista, uglavnom na slabu suradnju naših majstora i ostalih praktičara s terena. On navodi, koju ulogu u proizvodnji mlijeka može imati »Mljekarstvo«, ako sadržaj lista bude na visini i na vrijeme dostavljen čitaocima, seoskim proizvođačima.

**D. Runje — (predstavnik izvoznog poduzeća »Koopexport«)** — govori o vrlo povoljnim uvjetima za izvoz naših mliječnih proizvoda i s time u vezi o potrebi, da naše mljekare vode računa o kvaliteti i o zahtjevima stranog tržišta — i o potrebi, da se uspostavi veza s inozemnim kupcima za ljetu, kada bude dovoljno mliječnih proizvoda.

**Milošević (poslovođa mljekare u Rovišću),** osvrće se na neke probleme u vezi s otkupom, te predlaže, da se snizi cijena listu »Mljekarstvo«. List bi trebalo štampati u obliku novina, pa bi na taj način bio jeftiniji i pristupačniji proizvođačima.

Pošto se u diskusiji izređalo još nekoliko govornika, predsjednik zaključuje konferenciju.

Referati i diskusija na spomenutom sastanku mogu se rezimirati kako slijedi:

## **I. Suradnja s proizvođačima**

Mljekarska poduzeća treba da pomognu proizvođačima unapređivati proizvodnju mlijeka, nastojati da mlijeko bude što čišće i da sadrži što više masti, jer o znanju i napretku proizvođača zavisi i napredak mljekarstva.

U tu svrhu sva poduzeća sa svojim radničkim savjetima neka izrade radni program, na osnovu kojega će održati savjetovanje s proizvođačima na zborovima o mjerama za što bolju i što veću proizvodnju.

## **II. Povećanje proizvodnje mlijeka**

Mliječnost je kod nas malena zbog slabe prehrane, kao i zbog prilika, u kojima se stoka drži. Naročito u ovoj sušnoj godini i idućeg proljeća bit će poteškoća s prehranom stoke, koju će normalno moći prehraniti samo oni proizvođači, zadruge i poljoprivredna dobra, koja imaju silose.

Da se bar ublaže posljedice ovogodišnje suše, poduzeća su dužna da surađujući s mjesnim vlastima pronađu način, kako se može nabaviti stočna krma (posije, repini rezanci, uljane pogače i sl.).

Nadalje je u interesu samih mljekara, da surađuju sa stočarskim udrugama, veterinarskim i zdravstvenim stanicama, pa s organima poljoprivredne službe u kotarima i zadrugama, kako bi podigli kvalitet i brojno stanje, te ubuduće poboljšali prehranu stoke (djetelina, silosi i sl.).

### **III. Opskrba gradova svježim mlijekom i pojava mnogobrojnih malih zadružnih i privatnih mljekara, koje se bave preradom.**

Zbog smanjene proizvodnje mlijeka svake zime nastaju poteškoće u opskrbi gradova svježim mlijekom.

Ove godine su poteškoće u opskrbi nastale već sada, djelomično kao posljedica suše, a djelomično kao posljedica mnogobrojnih privatnih i zadružnih malih mljekara (separatora-vrcaljki), koje niču sada, kada je prerada mlijeka lakša i zarada veća. Na taj se način oduzimaju i onako već male količine svježeg mlijeka iz obrađenog rajona, a time se razmjerno povećavaju troškovi oko sakupljanja i prijevoza mlijeka, potrebnog za opskrbu gradova.

Mljekarstvom bavi se kod nas svatko i svagdje, bez obzira na to, kakova mu je stručna sprema, u kakovim higijenskim prilikama radi i bez obzira na to, da li u tom rajonu ili mjestu već djeluje druga koja mljekara.

Da se uštede investiciona sredstva i poboljša kvalitet i higijena u proizvodnji, pa da se što pravilnije uposli malobrojno stručno osoblje i smanje troškovi oko prerade i dobave nužnih količina svježeg mlijeka u gradovima, potrebna je na terenu pomoć organa vlasti. Nitko nema ništa protiv toga, da se zadruge bave i mljekarstvom, pa da grade i mljekare, ali ne tamo, gdje ih već ima. Ako su zadruge sposobne i zdrave, poduzeća će otpustiti postojeće mljekare.

Uredbom o reguliranju prometa mlijekom i mliječnim proizvodima, koja je u pripremi, pa provedbom Zakona o obrtu i donošenjem rajonizacije, moglo bi se lako stati na kraj sadanjem ponegdje već i kaotičnom stanju, koje ugrožava opskrbu gradova mlijekom.

Daljnji pravilan razvitak ove privredne grane trebao bi raspraviti zajednički forum, u kojem bi bili zastupljeni predstavnici Glavnog zadružnog saveza, Privrednog savjeta, i Udruženja mljekarskih poduzeća.

### **IV. Standard za mlijeko i maslac**

Prvog siječnja god. 1953. stupa na snagu standard za mlijeko i maslac. On se u cijelosti može izvršiti samo u mljekarama Zagreb, Osijek i Županja. Druge mljekare nemaju još mogućnosti, da ga primijene.

Odgovornost, da se taj standard što bolje primijeni, snose svi upravitelji poduzeća i radnički savjeti. Stoga neka se pravodobno s njim upoznaju i neka razmotre način, kako će se što bolje primijeniti.

Osim poboljšanja kvaliteta, osnovna je zadaća poduzeća, da se poveća proizvodnja i snize troškovi, a s time u vezi i cijena.

### **V. Kadrovi u mljekarama**

vrlo su važan problem. U 165 mljekara radi svega 81 kvalificirani radnik. Izobrazbom učenika u samim mljekarama, boljim izborom radnika, koji se upućuju u mljekarsku školu, pravilnijim zaposlenjem apsolviranih mljekarske škole i srednjotehničara, mogla bi se barem donekle ublažiti nestašica izučenog osoblja.

### **VI. Raspoloživa oprema u novim mljekarama**

Dok mnoge rajonske mljekare rade u vrlo lošim zgradama s gotovo nikakvom opremom, dotle u novim mljekarama ima suviše, uglavnom »Prole-

terove« opreme, koja je nepotrebna i neupotrebljena. Ove bi mljekare mogle dati suvišnu opremu ili bez naplate ili u najam.

#### **VII. List »Mljekarstvo«**

List ima malo vanjskih suradnika. Poduzeća treba da dadu sugestije uredništvu, na koji se način može poboljšati kvalitet lista i povećati tiraža.

#### **VIII. Izvoz**

Naši mliječni proizvodi mogu se plasirati na inozemnom tržištu. Iako još nemamo dovoljno mlijeka, da podmirimo unutrašnje potrebe i izvoz, bilo bi dobro izvoziti makar i neznatne količine preko zime, da se osvoji tržište za plasman robe preko ljeta.

#### **IX. Investicije**

Dosadnji razvojni put mljekarstva je bio pravilan, a također i perspektivni program gradnje mljekara. Kod njegovog ostvarenja treba štedljivo trošiti raspoloživa sredstva i kadrove, a ujedno voditi računa o tom, da se ispune ekonomski i higijenski uslovi, nužni za opstanak i rad svakog pojedinog objekta.

**Rukavina Lujo, Beograd**

### **POMOĆ FONDA UJEDINJENIH NACIJA ZA POMOĆ DECI UNICEF-a U IZGRADNJI MLEKARSKE INDUSTRIJE**

Ugovorom, koji je potpisan 23. oktobra 1952. godine u Beogradu između Vlade FNR Jugoslavije i Fonda Ujedinjenih Nacija za pomoć deci UNICEF-a, za vreme od 6 godina, utvrđena je pomoć kojom će UNICEF kroz nastavak Programa pomoći za podizanje mljekarstva u Jugoslaviji, pomagati našu zemlju. Time je manifestovana rešenost UNICEF-a i Vlade FNR Jugoslavije da će i dalje u zajedničkoj saradnji i ispomaganju nastaviti sa programom izgradnje mlekarske industrije u Jugoslaviji, za zdravlje i dobrobit dece u Jugoslaviji.

#### **ŠTO JE POSTIGNUTO U PRVOM PROGRAMU POMOĆI**

Kroz prvi program tehničke pomoći za izgradnju mlekarske industrije podignute su nove mljekare za pasterizaciju mleka u Zagrebu, Novom Sadu i Skoplju. Zatim fabrike za proizvodnju mleka u prahu u Osijeku i Županji. Izvršeno je proširenje kapaciteta i popuna sa novim strojevima u već postojećim mljekarama u Beogradu i Ljubljani, kao i 148 novopodignutih sabirnih stanica (uređaja za nisko hlađenje mleka na selu). Tokom ove godine završice se i pustiti u rad nova Gradska mljekara u Sarajevu.

Pogoni su snabdeveni laboratorijama za hemijsko i bakteriološko ispitivanje mleka. Takođe je isporučeno 40 novih kamiona za dovoz mleka sa terena i 10 teretnih kola za kontrolu kvaliteta mleka na terenu.